Методичні рекомендації щодо
планування роботи психологічної служби
ПТНЗ у 2015-2016 навчальному році

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Рівненській області інформує, що відповідно до листа Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, центру практичної психології та соціальної роботи від ***19.08.2015 № 01-16/805 діяльність психологічної служби системи освіти Рівненської області у 2015-2016 н. р***. буде спрямована на реалізацію основних напрямів і завдань, передбачених Положенням про психологічну службу системи освіти України та наказом МОН України від 06.08.2013 №1106 «Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо розвитку психологічної служби на період до 2017 року». Пріоритетність спрямувань у роботі психологічної служби системи освіти окреслено листом МОН України від 23.07.2015 №1/9-347 «Про забезпечення фахівцями та пріоритетні напрями діяльності психологічної служби системи освіти у 2015-2016 навчальному році».

У зв'язку з подіями, що відбуваються у нашій країні суттєво підвищується роль та значення професійної діяльності працівників психологічної служби системи освіти (практичних психологів, соціальних педагогів, методистів психологічних служб). Україна переживає складну соціально-політичну ситуацію. Продовжуються бойові дії в Донецькій і Луганській областях, не зменшується потік біженців з окупованого Криму. Десятки тисяч людей змушені покинути свої домівки і тимчасово переміститися в інші регіони нашої держави.

За останніми даними Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) понад 230 тисяч людей стали вимушеними переселенцями. Є сім'ї, що втратили житло, своїх близьких, є поранені. За даними психологічного дослідження, що проводилося під егідою Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) у Донецькій області, майже 40 % дітей віком 7- 12 років та більше половини дітей віком 13-18 років стали безпосередніми свідками подій, що пов'язані з війною. Відповідно 14 % та 13 % бачили танки та іншу військову техніку, 13% та 22 % бачили бої та сутички, 4 % і 15 % побиття знайомих людей, 6% та 5% стали свідками погроз застосування зброї. Декілька дітей з опитаних бачили вбитих і поранених. 76 % дітей віком 7-12 років та 43% дітей віком 13-18 років відчували страх, коли ставали свідками вищеописаних подій.

Сьогодення вимагає особливої свідомої активності керівників навчальних закладів, спрямованої на підтримку, регулювання і формування здорового соціально-психологічного клімату у педагогічному колективі і закладі в цілому.

Необхідна тісна взаємодія керівника навчального закладу та фахівців психологічної служби для подолання негативних психологічних наслідків подій, що відбуваються в країні, для всіх учасників навчально-виховного процесу (стресові та посттравматичні стани тощо).

Особливо вразливою групою вважаються діти із соціально незахищених категорій, сім'ї, члени яких загинули або були поранені в ході трагічних подій, вдови, які залишилися єдиними годувальниками родин. Надзвичайної уваги потребують діти із сімей, в яких загинули їхні рідні та близькі, друзі і знайомі.

Працівникам психологічної служби необхідно знати про такі сім'ї, своєчасно надати необхідну психологічну, соціально-педагогічну допомогу.

Дослідження показали, що значно збільшилась кількість випадків домашнього насильства, насильства стосовно жінок і дітей.

Враховуючи вищезазначене, навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Рівненській області рекомендує обов'язково включити у річні плани роботи психологічних служб ПТНЗ наступні питання:

1. Соціально-психологічний супровід учнів, родин, родичі яких перебувають або загинули у зоні АТО, постраждали внаслідок військових дій на сході України та мають певний травматичний досвід.

Це питання вимагає підвищення психологічної культури всіх учасників навчально-виховного процесу, здійснення психологічної просвіти педагогічних працівників ПТНЗ, батьків через розкриття понять «стрес», «криза», «травма та її прояви у психіці, поведінці дитини», «ресурс» тощо. Рекомендуємо оновити інформацію на стенді «Психологічної служби ПТНЗ», на сайті (сторінці психологічної служби); активізувати роботу «телефону довіри» навчального закладу.

2. Соціально-психологічний супровід сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.

2. Профілактика та подолання конфліктності й жорстокого поводження в учнівському середовищі, що набуло нової актуальності у зв'язку із подіями на сході України, популяризацією асоціальної поведінки через ЗМІ, економічним розшаруванням населення.
3. Організація діяльності психологічної служби на основі мультидисциплінарного підходу (налагодження взаємодії, обмін інформацією зі спеціалістами різних служб, відомств, установ із метою створення оптимальних умов для розвитку дитини, вирішення її потреб).

У роботі просимо керуватися ***Методичними рекомендації щодо взаємодії педагогічних працівників у навчальних закладах та взаємодії з іншими органами і службами щодо захисту прав дітей (лист МОН України від 28.10.2014 №1/9-557).***

4. Збереження психічного здоров'я дітей, формування сприятливого психологічного клімату, розвиток позитивного досвіду, здібностей учнів.

Відповідно до рекомендацій МОН України необхідно вжити організаційних і методичних заходів щодо підтримки, розбудови діяльності психологічних служб ПТНЗ.

5. Попередження комп'ютерної залежності учнів та формування у них критичного мислення при сприйнятті інформації ЗМІ та мережі Інтернет.
6. Розширення меж професійних компетенцій при здійсненні соціально-психологічного супроводу навчально-виховного процесу працівником психологічної служби шляхом використання у своїй діяльності Інтернет-ресурсів, підвищення його ІКТ-компетентності.
7. Психологічний супровід інклюзивного навчання, що передбачає приділення належної уваги вивченню індивідуальних якостей учнів з особливими освітніми потребами, розробці алгоритму взаємодії педпрацівників як у

межах навчального закладу, так і поза ним, формування психологічної компетентності педагогів щодо роботи із такими дітьми.

8. Попередження торгівлі людьми, формування обізнаності випускників навчальних закладів, їх батьків щодо власних прав та правил безпеки під час працевлаштування за кордоном та в Україні.

Соціальним педагогам рекомендуємо ввести у практику роботи постійнодіючий моніторинг із дотримання прав дитини.

9. Участь у обласному конкурсі-ярмарку педагогічної творчості, номінації «Практична психологія», «Соціальна педагогіка».

Необхідною умовою ефективного та якісного психологічного супроводу є наявність окремого кабінету для здійснення індивідуальної корекційної та розвивальної роботи, оформлення та матеріально-технічне оснащення якого має відповідати «Положенню про психологічний кабінет навчальних закладів системи освіти» (наказ МОНУ від 19.10.2001 № 691).

Практичні психологи навчальних закладів здійснюють свою професійну діяльність за наступними напрямами: психодіагностика, консультаційна робота, корекційно-відновлювальна та розвивальна робота, психологічна просвіта, організаційно-методична робота, зв'язки з громадськістю. Результати своєї діяльності фахівці відображають у наступній документації: річний та місячний плани роботи, журнал щоденного обліку роботи, журнал проведення корекційно-відновлювальної та розвивальної роботи, протоколи індивідуальних консультацій, індивідуальні картки психолого-педагогічного діагностування, журнал психологічного аналізу уроків (за потреби) **(*відповідно до листа МОНУ від 27.08.2000 № 1/9-352 «Про ведення документації і звітності психологічної служби»).***

Соціальні педагоги навчальних закладів здійснюють свою професійну діяльність за наступними напрямами: діагностична, прогностична, консультативна, просвітницька, профілактична, соціально-перетворювальна, організаційна робота.

Акцентуємо увагу, що починаючи з 2012-2013 навчального року Міністерство рекомендувало впроваджувати в навчальних закладах „годину психолога", що сприяє розв'язанню ряду соціально-педагогічних проблем в учнівському середовищі, а з 2013-2014 навчального року - факультативні курси, які орієнтовані на підсилення психологічної складової у вихованні дітей та учнівської молоді. Програми схвалені для використання у загальноосвітніх навчальних закладах науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України ***(лист ІІТЗО № 14.1/12-Г-165 від 15.05.2013 р.).*** Зміст програм представлений у варіантах з кількістю 17, 35, 52 та 70 годин, які реалізуються за рахунок годин варіативної складової навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів. Зазначений перелік програм друкується в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України», фахових науково-методичних журналах, а також розміщений на сайтах: www.mon.gov.ua, www.psyua.com.ua.

Суспільство потребує лідерів, спроможних бачити на декілька кроків уперед, здатні об'єднати навколо себе людей для досягнення поставленої мети,

створюють сприятливі умови для подальшої роботи колективу. У розвитку лідерських якостей учнів важливе місце займає робота практичних психологів і соціальних педагогів, зокрема:
корекційно-відновлювальна та розвивальна робота з учнями з метою розкриття їх особистісного потенціалу та лідерських якостей (тренінги «Я можу зробити свідомий вибір», «Моя поведінка – відповідальна», «Моє життя – мій вибір», «Моє майбутнє», «Спілкуємося та діємо» тощо);
гурткова робота за напрямом «Школа лідерів» і факультативні курси «Вчись думати», «Сходинки до вершини «Я», «Самопізнання та соціалізація підлітка», «Життєва компетентність особистості».

Використання під час психологічних занять, тренінгів, розвивальних і ділових ігор творів (уривків) із художньої літератури та української народної творчості (літературні епіграфи, метафори, афоризми, приказки і прислів'я до занять, психологічні портрети літературних героїв для проведення психологічного аналізу) з метою залучення учнів до системи загальнолюдських і національних культурних цінностей (реалізація принципів ***Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, що затверджена наказом МОН від 16.06.2015 № 641).***
Нагадуємо про необхідність у процесі роботи суворо дотримуватися вимог методик та Етичного кодексу психолога.

Для ефективної роботи психологічної служби навчального закладу з метою ознайомлення з прогресивним досвідом роботи в галузі психологія рекомендуємо використовувати інтернетресурси:

http://psyptnz.rv.ua/; http://psyua.com.ua/ - офіційний сайт Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи;
http://psi-art.rv.ua/; http://psy.rv.ua/

Звертаємо увагу на включення до річного плану нормативних документів та подання інформації про їх виконання:

1. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Національної кампанії «Стоп насильству!» на період до 2015 року (наказ МОН України від 30.12.2010 №1312) – до 10.11.2015 р.
2. Про затвердження плану заходів щодо профілактики правопорушень серед дітей та учнівської молоді на період до 2015 року (наказ МОН, молоді та спорту України від 03.08.2012 №888) – до 20.11.2015 р.
3. Про реалізацію плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011-2015 роки (наказ МОН України від 30.12.2010 №1313) – до 23.12.2015 р.
4. Про обласну цільову програму щодо реалізації Конвенції про права інвалідів на період до 2020 року (розпорядження голови ОДА від 25.09.2012 №518) – до 30.12.2015 р.
5. Про заходи щодо протидії торгівлі людьми на період до 2015 року (розпорядження голови ОДА від 07.09.2012 №423) – до 30.12.2015 р.

6. Про виконання плану заходів Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року (затверджено головою ОДА від 28.09.2012) – до 30.12.2015 р.
7. Про затвердження плану заходів щодо інтеграції мігрантів в українське суспільство на 2011-2015 роки (розпорядження КМУ від 15.06.2011 №653) – до 01.03.2016 р.
8. Про стан виконання Плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо розвитку психологічної служби України на період до 2017 року (наказ МОН України від 06.08.2013 №1106) – до 10.06.2016 року.
9. Про обласну цільову соціальну програму підтримки сім'ї до 2016 року (розпорядження голови ОДА від 04.09.2013 №485) – до 05.01.2016 р.
10. Про обласну цільову соціальну програму протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2015 – 2018 роки (розпорядження голови ОДА від 25.05.2015 №272) – до 01.10.2015, 01.01.2016 р., 01.04.2016 р., 01.07.2016 р.

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Рівненській області нагадує, що план роботи психологічної служби навчального закладу складаються за відповідними напрямками роботи враховуючи особливості навчального закладу, погоджується методистом НМЦ ПТО що відповідає за діяльність психологічної служби у ПТНЗ області та затверджується керівником навчального закладу.

Рекомендуємо погодити плани роботи психологічних служб навчальних закладів на 2015-2016 навчальний рік та здати щорічну звітну інформацію **до 11 вересня 2015 року.**

Фахова література:

«Профілактика правопорушень серед учнівської молоді професійно-технічних навчальних закладів». Методичні рекомендації. Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Рівненській області. Рівне, 2015 р. Кількість сторінок - 48.

- Психологічний супровід навчально-виховного процесу. Навчально-методичний посібник / Д.Д.Романовська, Л.В.Кирилецька. //// Психологія : [електронний посібник]. – Чернівці: ІППОЧО, 2015. – (методичні рекомендації) . – 131 с.
- Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період: метод. рек. / Н.П.Бочкор, Є.В.Дубровська, О.В.Залеська та ін. – Київ: МЖПЦ «Ла Страда-Україна», 2014. – 84 с.
- Правила безпеки та можливості отримання допомоги у період конфлікту в Україні: метод. рек. – К.: Агентство «Україна». – 2014. – 48 с.

Підготувала методист НМЦ ПТО
у Рівненській області Р.В. Середа